

SOU: 2017:112 Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift det är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambanden mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen och kompetensen i dessa frågor såväl inom som utom organisationen. För Roks innefattar mäns våld mot kvinnor och tjejer samt utsatthet för fysisk och psykisk misshandel, pornografi, prostitution, sexuellt våld och trakasserier.

Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor och livsrum kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor och tjejer även drabbar barn som lever i våldets närhet. Vi vill därför synliggöra barnens situation och bidra till en förbättring av deras livsvillkor.

Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld.

Sammanfattande synpunkter

Rörande betänkandet 2017:112 "Utredning om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende" anser Roks att det i "*Sammanfattningen*" framgår att utredarna har lyssnat på Kvinnojourerna, som har nära 40 års erfarenhet av skyddat boende, men att detta inte framgår lika klart i *Överväganden och förslag*". Roks välkomnar de föreslagna ändringarna som innebär att barns rättigheter stärks och att begreppet "skyddat boende" definieras och regleras.

Roks har en oro för att de mindre skyddade boendena kan bli tvingade att lägga ner sin verksamhet utifrån krav på bl.a. bemanning och lokaler och på så sätt går mycket specifik kompetens och erfarenhet i att möta kvinnor utsatta för mäns våld förlorad. Roks känner oro för att utredningen inte tar hänsyn till barnets umgänge med förövaren, våld i nära relationer innebär en särskild utsatthet för barnen då det oftast är pappa som slår mamma i hemmet när barnen finns närvarande. Barnen ska alltså utsättas för umgänge med den person som de ska skyddas emot. Roks känner oro för att den sekretess som nu råder kring de skyddade boendena blir svår att upprätthålla då bland annat flera myndigheter kommer att hantera ärendena. Roks anser att förslagen är underfinansierade då förslagen innebär ökade personalkostnader både för socialtjänst och de skyddade boenden och att det inte finns konkreta förslag på hur kostnaderna ska minskas, de långa boendetiderna har flera orsaker, bland annat bostadssituationen i Sveriges kommuner.

Roks synpunkter

5.1 Skyddat boende regleras i socialtjänstlagen

- *Roks upplever det som särskilt positivt att utredningen väljer att lyfta barns utsatthet för våld i nära relationer som en specifik problematik och därmed skyddat boende som en specifik insats.*
- *Roks är positiva till att utredningen inte föreslår förslag på att samtliga skyddade boenden ska vara könsneutrala.*
- *Roks stöder förslaget att införa skyddat boende som en specifik insats genom det förslag till förändring av socialtjänstlagen som har angetts.*
- *Roks är positiva till att det ska bli lättare för barn att få sina behov tillgodosedda genom att insatser specifikt till dem ska kunna verkställas även när de är placerade i en annan kommun.*
- *Roks ideella kvinno- och tjejjourer vill inte se vårt engagemang och våra stödinsatser som något att köpa och sälja på en privat marknad. Vi ser att vår kombination av att vara en gräsrotsrörelse för alla kvinnor och tjejer och samtidigt driva skyddat boende ger ett betydande mervärde för samhället och för vår målgrupp.*

Att lyfta mäns våld mot kvinnor och barn som en egen problematik och skyddat boende som en egen insats

Roks upplever det som särskilt positivt att utredningen väljer att lyfta utsatthet för våld som en specifik problematik och därmed skyddat boende som en specifik insats. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samexisterar ibland med annan problematik men inte alltid och i många fall blir våldet mindre synligt om det finns exempelvis en missbruksproblematik eller psykisk ohälsa i samma sociala system där det förekommer våld. Roks ser att våld är ett allomfattande problem som tränger sig in och påverkar en människa på alla livsområden. När annan problematik finns kring en kvinna och hennes barn som är utsatta för våld, är våldet ofta den grundläggande problematiken som förhindrar utveckling inom alla andra områden och på så vis håller kvar den utsatta i hennes situation.

Roks ser det som positivt att förslaget till definition av skyddat boende inte bär med sig några krav på att samtliga verksamheter som bedriver skyddat boende ska vara könsneutrala eller ha möjlighet att ta emot samtliga målgruppen inom spektrat av de personer som är utsatta för våld i nära relationer eller i behov av skydd på annat sätt. Vi tycker detta tyder på en förståelse av att dagens existerande verksamheter är professionella och att dessa har gjort sina ställningstagande avseende vilka inom målgruppen som de kan ta emot på ett väl övervägt sätt. För Roks är kvinnoseparatismen inom våra verksamheter en grundbult då våra verksamheter baseras på kvinno-solidaritet. Vi är kvinnor som stöttar och hjälper kvinnor i en situation som vi alla skulle kunna hamna i. Våra verksamheter är baserade på att vi erbjuder trygga rum för kvinnor, både i vår öppna och vår slutna verksamhet, där de andra närvarande omfattas av samma ideologiska ställningstagande och välkomnar varandra i ett systemskap.

Roks stöder förslaget att införa skyddat boende som en specifik insats genom det förslag till förändring av socialtjänstlagen som har angetts.

Ansvaret för skyddat boende i relation till kvinno- och tjejjourernas verksamhet i helhet

Roks anser att det är en självklarhet att ansvaret för att det finns skyddat boende tillgängligt i kommunen ska ligga på just kommunen. Den är ansvarig för att invånarna i kommunen ska kunna få skydd från våld. Det är också kommunens ansvar att se till att det finns insatser för alla personer som har behov av att skyddas från våld. Detta förutsätter en mångfald av olika former av boenden med

olika specialisering och inriktningar. Roks ser att det är av vikt att säkra kvalitét och kompetens då fler aktörer idag säger sig driva skyddat boende för våldsutsatta vuxna och barn. Många nya aktörer drivs i privat regi och med vinstintresse.

Med offentligt ekonomiskt stöd och med tydlig lagstiftning är en ideell kvinnojour minst lika professionell som en kommunal. Men kvinnojournerna gör mer, just för att de är ideella föreningar. Vi från Roks vill poängtera att en lokal kvinno- eller tjejjour som drivs av ideella krafter och på den ideologiska grund som Roks jourer vilar på bidrar till skyddet av kommunens kvinnor, tjejer och barn långt mer än de (ofta få) platser som kvinnojouren kan erbjuda. Många gånger är platserna i kvinnojourens skyddade boende fullbelagda och det är inte alltid lämpligt att placera en kvinna i skydd i den egna kommunen. Men en ideell kvinnojour bidrar med en låg tröskel till att berätta om sina upplevelser av våld och är ofta första ingången till att ta emot stöd. En ideell förening med en öppen verksamhet har ännu lägre tröskel i och med att verksamheten öppnar för samtal om jämställdhet, relationer, utsatthet och våld på ett sätt som för många är en ingång till att börja tänka på sin egen situation, kanske på en anhörigs situation och som kan vara en katalysator för att lämna en relation där en själv och ens barn far illa. Kvinnojournerna har alltid varit en viktig del av den breda kvinnorörelsen. De kvinnor som finns i jourernas verksamhet som volontärer, aktivister eller medlemmar är vittnen till ett Sverige som ofta är dolt. Berättelserna som kommer till kvinnojournerna är berättelser som så länge hållits tysta och där de ideella kvinnorna i jourens verksamhet blir bärare och kan föra mörka bilder av verkligheten vidare.

Tjejjourerna arbetar med att stärka tjejers självkänsla genom informationsspridning och tjejgruppsverksamhet, och genomför skolinformationer till både tjejer och killar, vilket leder till att fler ungdomar får kunskap om sina rättigheter samt får verktyg som uppmuntrar till normkritiskt tänkande i olika situationer i livet.

Det är ett förebyggande och uppsökande arbete som inte bör förringas men som ofta glöms bort när man resonerar om hur man ska organisera platser i skyddat boende för de som kommer i kontakt med socialtjänsten. Roks kvinnojouren och tjejjourer har alltid arbetat efter devisen "från kvinna till kvinna, från tjej till tjej" Vilket inneburit ett arbete på alla nivåer - från det enkla mötet över en fika till en föreläsning om våldets mekanismer och till det skyddade boendet.

Det är Roks uppfattning att denna del av jourernas arbete behöver uppvärderas. Detta har i vissa fall skett då jourer slutit avtal genom IOP (idéburet offentligt partnerskap) med sin kommun. I dessa avtal har verksamheten som en helhet fått existensberättigande och uppvärderats som en viktig del i det arbete som kvinnojouren och tjejjouren utför.

Roks ideella kvinno- och tjejjourer vill inte se vårt engagemang och våra stödinsatser som något att köpa och sälja på en privat marknad. Vi ser ingen anledning att våra verksamheter ute i de lokala jourerna ska behöva konkurrera med eller likställas med privata verksamheter. Vi ser att vår kombination av att vara en gräsrotsrörelse för alla kvinnor och tjejer och samtidigt driva skyddat boende ger ett betydande mervärde för samhället och för vår målgrupp.

Roks vill tvärt emot vad utredningen framför se en utveckling av hur IOP kan användas för att kommuner och ideella jourer ska utveckla ett effektivt samarbete som gynnar vår målgrupp samt säkrar kvalitét och kontinuitet. Att utveckla dessa former med den kommun där jouren och dess verksamhet är belägen står inte i motsättning till att ta betalt för enskilda uppdrag, exempelvis placering i skyddat boende, från flera socialtjänster i landet anser vi.

5.3 Kvalitetskrav för skyddade boenden

- *Roks håller med utredaren om att det ska finnas krav på kompetens bland personal som arbetar på skyddade boenden men ser att det är svårt att definiera vilken kompetens som det*

rör sig om. Vi har en oro för att missriktade kompetenskrav faller ut fel och istället skapar en kompetensförlust.

- *Det är Roks mening att kunskap om området våld i nära relationer borde ha gjorts obligatoriskt i socionomutbildningen åtminstone från år 2007 när det ändrades från ett bör till ett skall i socialtjänstlagen kring vår målgrupp. Det är en allvarlig brist att den myndighet som framför allt är ansvarig för skyddsinsatser för kvinnor, tjejer och barn utsatta för våld saknar grundläggande kompetens inom detta område. Det är därför inte rimligt att ställa ett sådant krav vid en tillståndsplikt eller annan kvalitetssäkring av skyddade boenden.*

Typer av boenden

Vi delar utredningens uppfattning om att hotell och vandrarhem inte är lämpliga lösningar för skyddat boende. Det är inte boenden som är skapta för familjer att bo i under en längre tid, det finns inte tillgång till personal som kan stötta på ett lämpligt sätt och även om det finns öppenvård att tillgå för samtalsstöd är detta stöd inte lika omfattande som stödet i ett skyddat boende. I bedömningen av detta är det viktigt att ha med sig att den första tiden efter ett uppbrott är extra känslig för den utsatta och att denna tid kan vara präglad av ambivalens kring valet att lämna. Behovet av stöttning är därför extra stort under denna period.

Avseende kollektivboende jämfört med egna lägenheter är vår uppfattning att kollektivt boende ofta upplevs som en trygghet i början av en placering. Detta då det finns närhet till personal och även de andra kvinnorna i boendet kan vara ett stöd. Det är dock en självklarhet att det uppstår konflikter när personer som inte valt varandra bor tillsammans under en längre tid. Det kan också finnas svårigheter med kollektivt boende då placeringarna måste matcha varandra. Det är inte heller gynnsamt för en person att bo på ett sådant icke-självständigt sätt en längre tid. Det är vår uppfattning att kollektivt boende är positivt under perioder då det finns ett stort stödbehov och att det borde finnas möjlighet till utslussningsboende efter max tre månader då en längre tid än det i kollektivt boende är alltför påfrestande för familjerna.

Skalskydd och "inre skydd"

Det är Roks kvinno- och tjejjourers erfarenhet att det fungerar att ha skyddade boenden med känd adress och utan några mer avancerade skyddsanordningar. Detta då mäns våld mot kvinnor i stor utsträckning är ett våld som utövas i det fördolda. Vi tillstår självklart att de finns de kvinnor, tjejer och barn som är hotade på ett sådant vis att mer avancerat skydd behövs men vår erfarenhet säger oss att det starkaste skyddet mot vidare utsatthet är kvinnans "inre skydd" det vill säga hennes förmåga att skydda sig själv (och sina barn) från att åter bli utsatta av förövaren. Den starkast bidragande faktorn till detta är personalens förmåga att stötta kvinnan i hennes val att lämna, myndigheternas förmåga att stötta henne i hennes beslut samt hennes egna upplevelse av ett starkt självvärde.

Roks anser att det är positivt att kraven på kvalité först och främst riktar in sig på att det ska finnas närvaro av personal och i andra hand olika former av skalskydd. Det är i linje med vad Roks kvinnojourer erfar kring vikten att ha någon närvarande som kan stötta när svåra beslut ska fattas av individen som är utsatt för våld i nära relation. Det är av största vikt att stötta kvinnor med det inre skyddet som handlar om att återfå känslan av att vara värdefull och ha makt att påverka sitt eget liv. Det här brukar med andra ord kallas att ha ett dynamiskt fokus på säkerhet.

Krav på kompetens och föreståndare

Vi håller med utredaren om att det ska finnas krav på kompetens bland personal som arbetar på skyddade boenden då vi självklart anser att de kvinnor, tjejer och barn som flytt från våld har rätt till att mötas av kompetent personal. Tyvärr oroas vi av att det, som i många tidigare fall när frågan diskuterats, även i utredningen är oklart vad det här kompetenskravet i realiteten ska innebära. Roks

har svårt att ställa oss bakom ett förslag som är så otydligt i vilka krav det konkret ska innebära och vem som ska göra bedömningen huruvida en person lever upp till kravet eller ej. Roks har sedan organisationen bildades 1984 varit bärare av en egen kunskapstradition som uppkommit via erfarenhetsbaserad praktik genom jourernas möte med våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn. Den samlade erfarenheten av kvinnors upplevelser av mäns våld och förtryck tillsammans med bevakning av forskning inom området har gett upphov till vår gemensamma idétradition. Vårt förhållningssätt och vår unika kunskap ser vi som en betydande framgångsfaktor i mötet med kvinnor, tjejer och barn. Denna unika spetskompetens förmedlas inom jourrörelsen från kvinna till kvinna och tjej till tjej genom föreningarnas interna utbildningar. Kunskapen förmedlas och utvecklas även vid de utbildningar som Roks som organisation erbjuder samtliga medlemmar.

I utredningen hänvisas till kraven som ställs på föreståndare på HVB. En sådan skall ha en socionomexamen. Vi ställer oss starkt tveksamma till att ställa krav på exempelvis socionomexamen för att kunna vara personal eller föreståndare på ett skyddat boende. Detta då socionomutbildningen i många fall inte ger studenterna någon större kompetens inom området våld i nära relationer. I de fall socionomutbildningar har inslag av detta är de sparsmakade och inslagen av detta har inte sällan tillkommit under de senaste åren. Det betyder att den största majoriteten av personer med en socionomexamen inte har någon formell eller informell kompetens inom våld i nära relationer, barn som upplevt våld eller mäns våld mot kvinnor. Roks har under hela sin verksamma tid påtalat detta problem men utan vidare resultat. Nu äntligen har det via regeringen tagits beslut om att sex yrkesgrupper ska få kunskap om mäns våld mot kvinnor som ett obligatoriskt inslag under sin utbildning. Detta trädde i kraft årsskiftet 2016 – 2017. Det är Roks mening att detta borde ha gjorts obligatoriskt i socionomutbildningen åtminstone från år 2007 när det ändrades från ett bör till ett skall i socialtjänstlagen kring vår målgrupp. Det är en allvarlig brist att den myndighet som framför allt är ansvarig för skyddsinsatser för kvinnor, tjejer och barn utsatta för våld saknar grundläggande kompetens inom detta område. Det är därför inte rimligt att ställa ett sådant krav vid en tillståndsplikt eller annan kvalitetssäkring av skyddade boenden.

Vi ser att det kan finnas ett behov av att kunna tillförsäkra sig att personalen har en relevant kompetens och att det är lätt att i första hand kräva en högskoleexamen för att påvisa detta. Det är dock som vi påpekat i resonemanget inte ett relevant sätt att mäta kompetens inom områdena mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer eller barn som upplevt våld. Däremot kan det finnas behov av att höja statusen på den kompetens som de kvinnor som under många år arbetat inom området besitter, oavsett formell utbildning eller ej. Vid ett krav på en viss kompetens ser vi att det finns behov av en annan form av kontroll, eventuellt kunskapstester och arbetslivserfarenhet som tillgodoräknas som en fullgod kompetens. Bristen på tydliga riktlinjer avseende detta samt en otydlighet kring vem som kommer ha ansvaret för att utarbeta dessa riktlinjer skapar en oro för att vi i slutändan får riktlinjer som inte är relevanta för målgruppen.

5.4 Tillståndsplikt för skyddat boende

- *Roks har en oro för hur förändringsförslagen kommer drabba små verksamheter och vill betona kommunernas ansvar för och fördelarna med att stötta en ideell kvinnojour.*
- *Roks anser också att det finns behov av en övergångsbestämmelse för att jourerna skall kunna anpassa sig till de nya kraven*
- *Roks har förhoppningar att de föreslagna bestämmelserna ska garantera de ideella kvinnojournerna som även i fortsättningen vill driva skyddat boende att få tillgång till ökade resurser för att klara kravet på personaltillgång.*
- *Roks föreslår att tillståndsgivande organisation för ett samarbete med de två svenska riksorganisationerna för kvinno- och tjejjourer för att på så sätt stötta kvinnojournerna i processen och hämta in viktiga erfarenheter och synpunkter från idéburna föreningar.*

- *Roks anser inte att det finns ett kontinuerligt behov av bakjour för den målgrupp som bor på våra kvinnojourer.*

När det gäller en tillståndsplikt för skyddade boenden har vi funderingar kring hur ett sådant krav kan komma att påverka Roks kvinnojourer.

Ansökan

Många av Roks kvinnojourer drivs med starkt begränsade resurser och är redan idag tyngda av omständliga ansökningsprocesser avseende ekonomiska medel. Vi ser en oro för att tillståndskravet kan skapa en svår situation för kvinnojourer som har svårt att frambringa resurserna för att kunna göra en ansökan om tillstånd vilket i sin tur kan leda till att kvinnojouren inte får några placeringar vilket i sin tur försätter dem i en allt mer ansträngd ekonomisk situation. Det finns här en risk för att ideella kvinnojourer har svårare att ansöka om tillstånd än andra verksamheter och att detta blir en missgynnande situation i relation till de många vinstdrivande företag som idag bedriver verksamhet inom samma område. Roks anser att det är av stor vikt att den organisation som ansvarar för en eventuell tillståndsplikt har med sig detta i sin utformning av eventuell ansökningsprocess. Vi ser också ett behov av en övergångsbestämmelse, förslagsvis att etablerade skyddade boenden får fortsätta att bedriva sin verksamhet under förutsättning att de inkommer med ansökan om tillstånd senast ett år efter det att lagen träder i kraft. Vi föreslår även att tillståndsgivande organisation för ett samarbete med de två svenska riksorganisationerna för kvinnojourer för att på så sätt stötta kvinnojourerna i processen och hämta in viktiga erfarenheter och synpunkter från idéburna föreningar. Vi ser att krav på tillståndsplikt kan vara ett viktigt verktyg för att reglera vilka aktörer som erbjuder skyddat boende på den växande privata marknaden.

Kraven för tillstånd

Utöver förfarandet kring ansökan ser vi att det finns en betydande risk att flera av Roks kvinnojourer, som deras verksamheter ser ut idag, inte kommer kunna leva upp till de krav som ställs för att kunna söka tillstånd eller till att definieras som ett skyddat boende enligt den definition som föreslås i utredningen. Av vikt i sammanhanget är att det är vår uppfattning att Roks kvinnojourer är oerhört måna om att erbjuda en verksamhet av hög kvalitet till kvinnor, tjejer och barn som flyr mäns våld. Orsaken till att dessa verksamheter inte lever upp till de krav som föreslås här är snarare en brist på resurser, främst ekonomiskt, personalmässigt men även avseende tillgång på lokaler. En ytterligare faktor i sammanhanget är att vissa av de tillståndskrav som föreslås inte, av oss, anses nödvändiga för att erbjuda ett skyddat boende av god kvalitet. Exempelvis visar vår långa erfarenhet av att bedriva dessa verksamheter att det finns ett mycket litet behov av en så kallad bakjour i verksamheten. Vid de tillfällen detta behov finns har många kvinnojourer samarbeten med lokal socialjour och ger kvinnor, tjejer och barn som bor på jourerna verktyg i hur de ska hantera en säkerhetssituation eller annan svår situation som exempelvis dåligt psykiskt mående nattetid. En tillgång i dessa situationer är Kvinnofridslinjen. En faktor i sammanhanget som inte kan bortses ifrån är att målet för kvinnan som enskild individ och som mamma är att kunna klara av sitt eget och sina barns mående. Detta stöd ges främst genom att stärka kvinnan själv och inte att "ta över" ansvaret för hennes eget eller barnens mående. Vi ser självklart att det vid vissa tillfällen kan finnas akut behov av ett mer omfattande stöd men vi ser inte att det finns ett kontinuerligt behov av bakjour för den målgrupp som bor på våra kvinnojourer.

Roks anser att det bör ställas krav på de kommuner som redan har en etablerad kvinnojour lokalt att i samarbete med kvinnojouren etablera avtal där kvinnojouren får de resurser som de behöver för att leva upp till de nya kraven. Vi ser att detta tillförsäkrar kommunen att de bibehåller en mångårig kompetens inom området som de annars skulle förlora. Det finns klara fördelar med detta framför att kommunen på annat sätt ordnar med skyddat boende åt kommunen exempelvis genom att starta en egen verksamhet. Vi har beskrivit dessa fördelar under avsnittet "Ansvaret för skyddat boende i

relation till kvinnojourernas verksamhet i helhet". I de flesta kommuner finns behov av flera skyddade platser för olika målgrupper varför det ena alternativet inte heller utesluter det andra.

5.6.12 Barnet är skyddat från våld under tiden i skyddat boende

- *Roks anser att det är av största vikt att beslut avseende vårdnad och umgänge för barn som vistas i skyddat boende i mycket hög grad har skyddet och barnets bästa i fokus.*

Vi håller med utredarna i det att denna fråga är central och att det är absolut nödvändigt att se över dessa frågor ur målgruppens perspektiv. Det är olyckligt att denna utredning inte getts i uppdrag att titta på den här frågan eftersom möjligheten att begränsa umgänge och att besluta om enskild vårdnad många gånger är avgörande för att möjliggöra ett tillfredsställande skydd för mamma och barn på kort och/eller lång sikt.

5.6.13 Barnet får en trygg utflytt från det skyddade boendet

- *Roks anser att det är viktigt att socialnämnden kan besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett skyddat boende har upphört.*

Behovet kan uppkomma tex i situationen när den våldsutsatta flyttar tillbaka till våldsutövaren, eller i samband med barnets umgänge med våldsutövaren.

5.7 Möjlighet för barnet att få beslut om insatsen skyddat boende

- *Roks stödjer utredningens förslag att möjliggöra för socialnämnden att besluta om placering för barn utan den ena förälderns samtycke men vill gå längre med bestämmelsen. Vi anser att det borde anses tillräckligt att socialnämnden beslutat att placera de utsatta i skydd för att det ska vara möjligt att säga att den våldsutövande föräldern inte bör ha möjlighet att bestämma huruvida barnen skyddas eller ej. Vi vill förhindra möjligheten att inte samtycka till en placering i skydd.*
- *Roks anser inte att det är meningsfullt att ompröva ett beslut om placering utan samtycke efter en månad.*

Utökade möjligheter till beslut utan den ena vårdnadshavarens samtycke

Roks stödjer utredningens förslag att möjliggöra för socialnämnden att besluta om placering för barn utan den ena förälderns samtycke. Dock ser vi farhågor med att ha samtycke till placering som grund då detta skapar en öppning för det våldsutövande föräldern att utöva makt över kvinnan och barnen som är i behov av skydd. Vi anser att det borde anses tillräckligt att socialnämnden beslutat att placera de utsatta i skydd för att det ska vara möjligt att säga att den våldsutövande föräldern inte bör ha möjlighet att bestämma huruvida barnen skall skyddas eller ej. Det vill säga; Om bedömningar är att mamma och barn behöver placeras på ett skyddat boende har socialnämnden redan gjort bedömningen att den andra föräldern bör ges mindre inflytande över barnet då denne riskerar att skada barnet. Utifrån de bestämmelser som redovisas i utredningen anser vi inte att detta skulle vara orimligt. Det framkommer inte i utredningen att det finns något skäl att lämna det öppet för möjligheten att våldsutövaren förhindrar en placering i skyddat boende samt utförandet av stödinsatser för barnet genom att inte lämna sitt samtycke.

Ett samtycke till insats från socialnämnden kan tas tillbaka från en dag till en annan. Med en samtyckes-placering är mamma och barn placerade med våldsutövarens tillåtelse vilket kan skapa en känsla av att vara där på dennes nåder. Det skapar en otrygg situation där mamma och barn kan

uppleva att de är i behov av att ha kontakt med och tillfredsställa våldsutövarens behov för att denne inte ska ta tillbaka sitt samtycke till att de lever skyddade.

Arbetet med våldsutövaren bör istället fokuseras på att stödja denna till insikt i sitt beteende och de konsekvenser som det får för dennes närstående.

Det är Roks uppfattning att bestämmelsen istället bör formuleras på så vis att det framgår att socialnämnden i de fall barnen bedöms vara i behov av skydd och stöd skall fatta beslut om åtgärder utan den våldsutövande förälderns samtycke. Detta skapar en tydligare och mer förutsägbar situation för mamma och barn. I förlängningen skapar förutsägbarhet en trygghet som gör att fler kvinnor kan komma att känna sig trygga med att vända sig till myndigheterna för att få hjälp. Att beslutet skall omprövas efter en månad verkar inte heller meningsfullt, situationen för kvinnan och barnen har knappast ändrat sig radikalt på så kort tid efter en placering på skyddat boende.

5.8 En trygg och säker dokumentation för barnet

- *Roks anser att det är oklart om befintlig lagstiftning tillgodoser barns behov av en trygg och säker dokumentation. Den ökade dokumentationen om barn på skyddade boenden kommer att innebära en stor riskfaktor både för barnen och för den våldsutsatta kvinnan.*

Roks vill uttrycka en oro för att den dokumentation som görs gällande barnet under tiden som hen vistas i skyddat boende ska kunna begäras ut av en vårdnadshavare som även är våldsutövare. Det är oklart om befintlig lagstiftning är tillräcklig för att skydda barn mot en sådan vårdnadshavares insyn. Genom att vårdnadshavaren får tillgång till dokumentation om barnet, får hen även dokumentation om den utsatta kvinnan. Vi föreställer oss ett oroande scenario där den dokumentation som görs kan komma att användas i exempelvis en vårdnadstvist. Det är av stor vikt för våra medlemmar att det finns en tydlighet gällande hur den dokumentation som skapas inom verksamheten kan komma att spridas och användas och att det finns möjlighet att få kompetensstöd i detta. Hur skall dokumentationen utformas på ett rättssäkert sätt för att så mycket som möjligt skydda barnen, hur skall man undvika att dokumentationen sprids till obehöriga, och vilken skyldighet har det skyddade boendet att lämna ut uppgifter?

6.4 Konsekvenser

- *Roks anser inte att förslagen i utredningen kommer att sänka kostnaderna för våld i nära relationer bland annat på grund av att förslagen innebär ökade personalkostnader och att placeringstiderna beror på flera faktorer än de som har behandlats i utredningen.*
- *Roks anser att ett ramanslag till kommunerna är det bästa sättet att finansiera förslagen och att IOP-avtal är ett bra sätt för kommunen och kvinnojouren att försäkra sig om att den livsviktiga öppna verksamheten finns kvar och har finansiering.*

Det finns flera samverkande negativa faktorer som gör att vistelsetiden för kvinnor, tjejer och barn på ett skyddat boende blir längre än det faktiska skyddsbehovet. Dels är det vårdnadsfrågan som ofta blir både uppslitande och långdragen. Den påverkar vem som har rätt att fatta nödvändiga beslut om gemensamma barn. Även ansökan om sekretessbelagda uppgifter kan dra ut på tiden. Största hindret för utflytt för kvinnor, tjejer och barn är och förblir bostadsmarknaden och brist på tillgängliga hyresrätter med hyror anpassat för ekonomiskt ofta belastade grupper. Ensamstående mödrar med upplevelser av våld har inte sällan många kostsamma processer igång. Dessutom kan det ekonomiska våldet ha föranlett att kvinnan är skuldsatt vilket försvårar möjligheterna att få bostad. Om vi tar utredningens egna siffra på att 70% av de som vistas i skyddat boende uppges ha annan bakgrund än svensk finns även en dubbel risk för diskriminering och sämre kontaktnät att beakta.

Det är Roks uppfattning att det förslag som utredningen ger inte kommer lösa problemen som vi redogör för i avsnittet ovan. Utredningens förväntan att de genomsnittliga boendetiderna kommer att halveras ser vi inte som realistisk utom på mycket lång sikt, varför vi är tvungna att räkna med mycket ökade kostnader vid förändringarnas genomförande. Vi efterfrågar en mer detaljerad och realistisk kalkyl för att kunna göra en prognos för kostnaderna, så att inte genomförandet av utredningens förslag blir underfinansierat.

Roks stöder i övrigt förslaget att finansieringen sker genom ökade ramanslag till kommunerna. För att kunna säkra kvalitet i form av lokaltillgång, personal och övriga kostnader för stödsatser krävs att skyddade boenden ges möjligheten att ta betalt för vad det faktiskt kostar. Vi vill även återigen poängtera att våra verksamheter bedriver mycket mer verksamhet än skyddat boende, såsom öppen verksamhet, fria stödsamtal och tjejjoursverksamhet, och att kostnaderna för detta även fortsatt bör finansieras av kommunerna genom exempelvis IOP-avtal.

6.4.2 Konsekvenser för de som driver skyddade boenden

Roks håller med utredningens bedömning att förslagen kommer att påverka ideella föreningar som driver skyddat boende i större utsträckning än de som drivs kommunalt eller i privat regi. De flesta jourer måste anställa mer personal. Alla jourer måste ha lokaler anpassade till barn i alla åldrar, vilket innebär antingen att utöka lokalytan eller ta emot färre stödsökande i befintliga lokaler, tex för att tonåringar skall få ett eget rum. Konsekvenserna blir att jourerna för att täcka de ökade kostnaderna måste ta ut högre avgifter från de kommuner som placerar kvinnor och barn i det skyddade boendet.

6.10 Ikraftträdande och övergångsperiod

Utredningen föreslår att regelverket skall börja gälla från den 1 juli 2019. Med hänsyn till att det knappast kan bli ett beslut i frågan förrän i slutet av 2018, verkar det ytterst tveksamt att regelverket skall kunna gälla från den tidpunkten. Konsekvensen skulle bli antingen att de kvinnor och barn som skulle behöva en placering på skyddat boende inte får det, eller att kommunerna medvetet måste bryta mot reglerna för att kunna skydda kvinnor och barn.

I utredningen påpekas att berörda verksamheter kommer att bli tvungna att göra omstruktureringar, och att det bör avsättas tid för att verksamheterna skall ha möjlighet att rekrytera och utbilda ny personal och att upprätta nya rutiner. Dessutom kommer processen med tillståndsprövning att ta tid. IVO skall ta fram anvisningar, jourerna skall göra ansökningarna och dessa skall prövas av IVO. Trots detta anser man i utredningen inte att någon övergångsperiod behövs. Roks anser att även om regelverket träder i kraft vid en viss tidpunkt, måste jourerna ges möjlighet att ställa om sin verksamhet under minst ett års tid därefter för att jourerna skall ha en reell chans att anpassa sin verksamhet till de ökade kraven.

I detta ärende har ordförande Jenny Westerstrand beslutat. Elin Hedén har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Eva Hoffman deltagit.

Stockholm den 2018-05-14

Jenny Westerstrand
Ordförande Roks

